

conexus insight

Analyse av elevmotivasjon i
profesjonsfelleskapet

På jakt etter sammenhenger

Hvordan analysere elevmotivasjon?

Dette er en veileder for hvordan skoleeier og skolen kan analysere elevenes motivasjon fra flere innfallsvinkler.

Utfordringen kommer til slutt og er lokal. Analysen må anvendes til å finne gode, lokale tiltak som øker motivasjonen hos elevene.

Kort om motivasjon

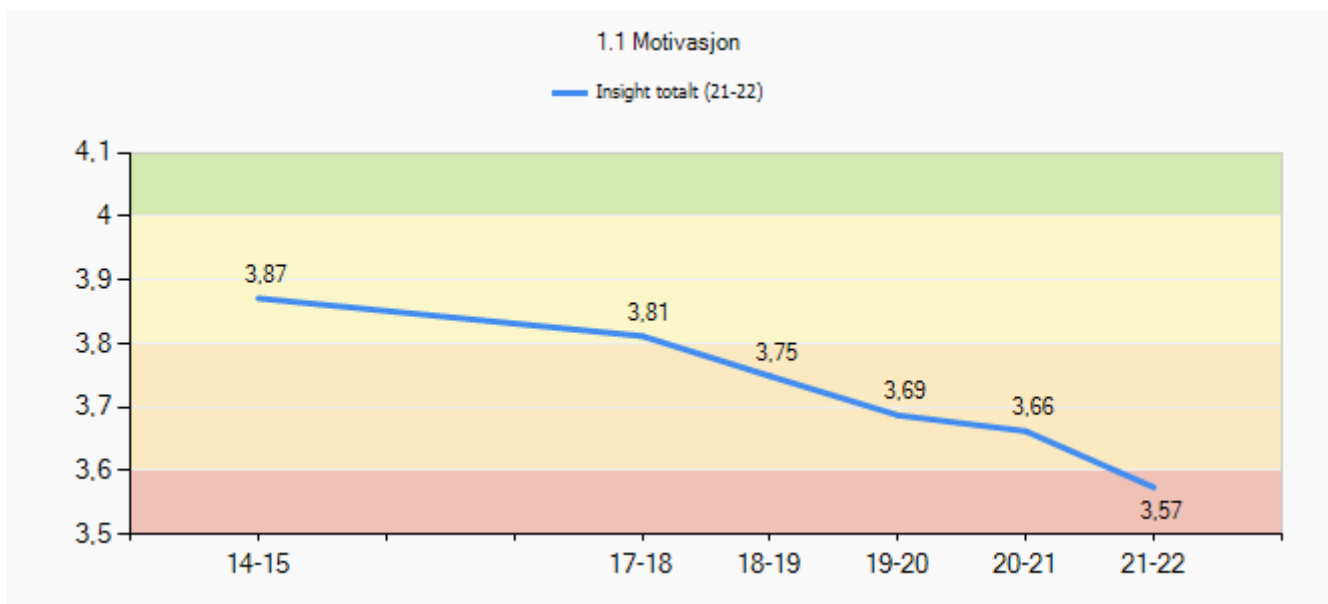
Motivasjon får elevene til å legge ned en innsats for læring. Den tilfører samtidig skolearbeidet mening og mål. Motivasjon er drivkraften som igangsetter, opprettholder og avslutter læring. Elevene holder som kjent ikke bare på med lystbetonte og meningsfylte læringsaktiviteter til enhver tid. For det finnes to former for motivasjon. Når elevene gjennomfører aktiviteter som ikke umiddelbart oppleves spesielt meningsfylte, for å oppnå noe positivt eller unngå noe negativt, kalles dette ytre motivasjon. Dette er ytrestyrt atferd. Indrestyrt atferd derimot, forutsetter elevens interesse for lærestoffet eller læringsaktiviteten. Indre motivasjon gjør at læringsarbeidet oppleves meningsfullt og lystbetont.

Motivasjon på hell

Elevundersøkelsen viser at norske elever trives godt på skolen og vurderer læringsmiljøet sitt gjennomgående positivt. På nasjonalt nivå er tallene preget av stabilitet. En del indekser viser imidlertid en svak negativ utvikling. Det er ikke unormalt at det svinger litt, spesielt når utgangspunktet er så høye verdier.

Men fallet i motivasjon de siste åtte skoleårene er markant og betydningsfullt. Nedgangen i denne perioden er på 0,3.

Lag et utvalg med 5., 6. og 7. trinn. Her er nedgangen størst. Differansen er på nesten 0,4. Elevene på mellomtrinnet svarer generelt mer positivt. Utgangspunktet – og fallhøyden – er derfor større.

Effektmaat Cohen's d bekrefter at disse forskjellene er betydningsfulle. Det gjør også Lærerundersøkelsen, Ungdata og analyser av Elevundersøkelsen ved NTNU.^[1]

Likevel, fallet er begrenset og betyr ikke at norske elever generelt sett er umotiverte. Dette vet vi fordi noe av motivasjonen tar seg opp igjen på ungdomstrinnet og ut i videregående skole. Sånn sett er det største fallet på mellomtrinnet til en viss grad forbigående. Men den synkende motivasjonen gjelder over hele fjøla og er

definitivt stor nok til ikke å være tilfeldig. Dessuten er den gjennomgående i alle fylker.

Men hvordan står det til med validiteten til indeksen *Motivasjon*? *Motivasjon* må gjøres målbart, og det spørres hvor godt spørsmålene til sammen operasjonaliserer den reelle motivasjon til elevene der ute.

1.1 Motivasjon

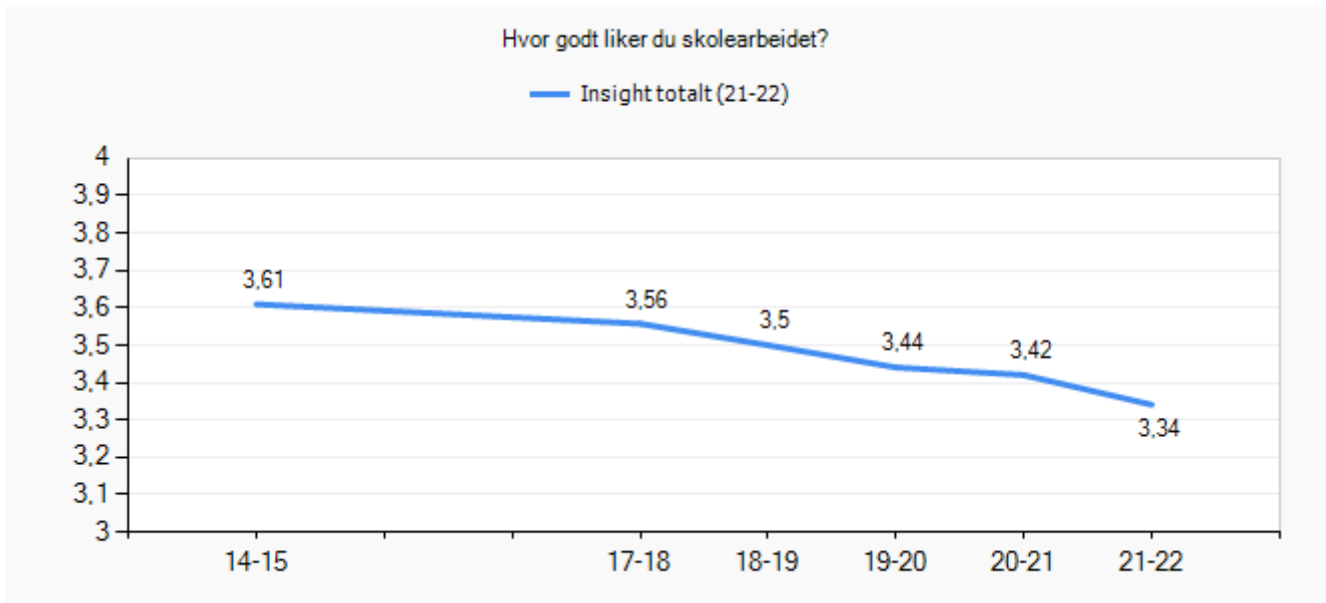
Utvalg	Nivå	Snitt	Grenseverdier
Insight totalt (21-22)	Rød	3,57	4,0 <= Grønn < 5,1 3,8 <= Gul < 4,0 3,6 <= Oransje < 3,8 1,0 <= Rød < 3,6

	I alle eller de fleste fag	I mange fag	I noen fag	I svært få fag	Ikke i noen fag	Snitt
Er du interessert i å lære på skolen?	26062	38809	28984	6326	1381	3,81

	Svært godt	Godt	Nokså godt	Ikke særlig godt	Ikke i det hele tatt	Snitt
Hvor godt liker du skolearbeidet?	8038	40156	35404	13986	3836	3,34

	Helt enig	Litt enig	Verken enig eller uenig	Litt uenig	Helt uenig	Snitt
Jeg gleder meg til å gå på skolen	21094	38741	25090	10380	6121	3,57

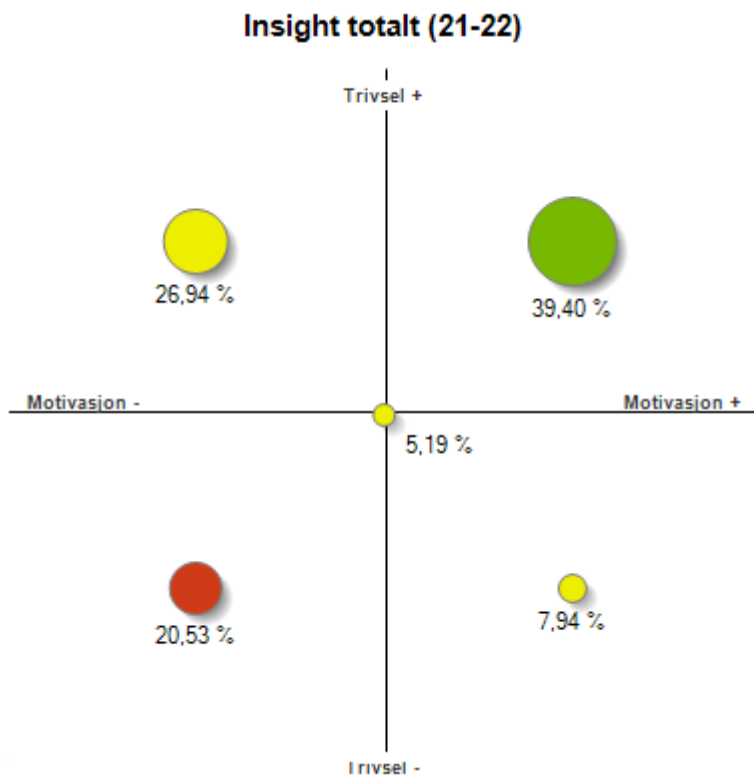
Tre spørsmål er ment å dekke dimensjonene til elevmotivasjon. Pedagogisk teori avdekker at dette ikke er uttrykk for vitenskapelig adekvat begrepsvaliditet. Det første spørsmålet er positivt ladet og uforpliktende. De fleste elevene har svar positivt (høy snittverdi). Det siste spørsmålet måler også trivsel, ikke bare motivasjon. Spørsmålet i midten er mer balansert. Det minner elevene om nødvendigheten av egeninnsats, samtidig som det spør inn mot hvor lystbetont/meningsfullt selve skolearbeidet kjennes. Derfor anbefales det å se på utviklingen i svarene på dette spørsmålet over tid.

Trivsel og Motivasjon

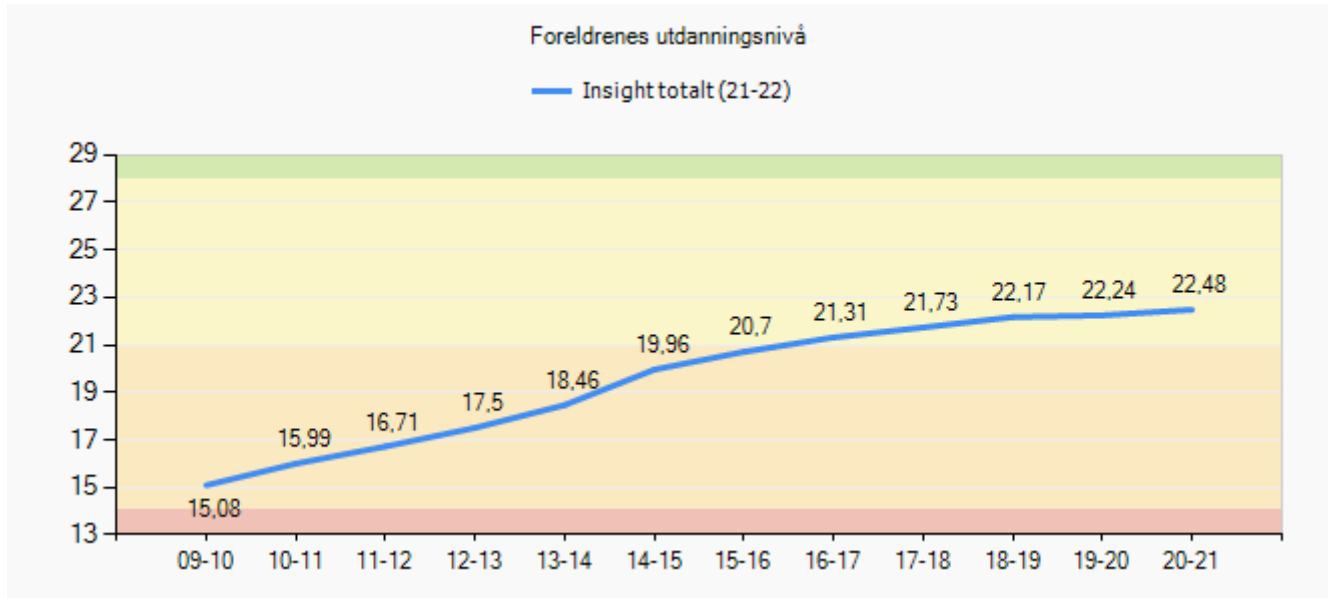
En annen innfallsvinkel er boblekartet som krysser motivasjon og trivsel. Her kan man analysere hvorvidt boblene endrer størrelse over tid, særlig den grønne og røde.

Lag et utvalg med de fire siste år. Som vi ser vokser den røde boblen seg større. 5% større de siste fire årene. Den grønne boblen krymper. Ca. 8,8% mindre i samme periode. Dette bekrefter også hvor akutt utfordringen er. Stadig flere elever svarer altså at de verken trives eller er motiverte.

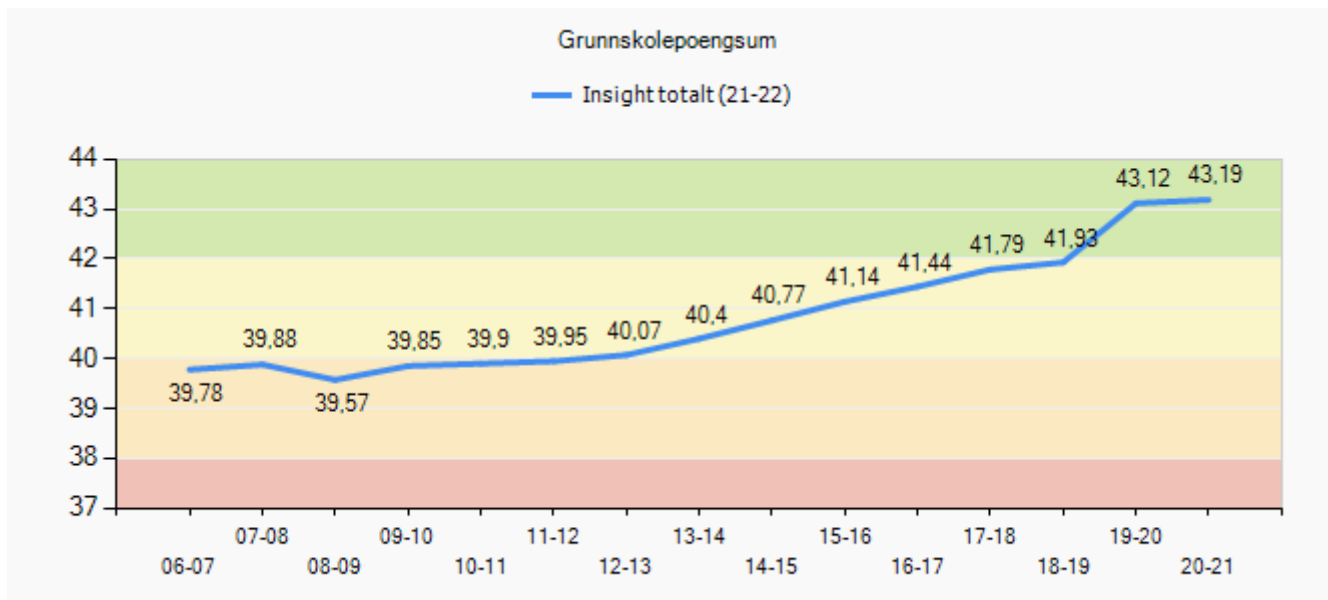

På jakt etter sammenhenger

Motivasjon for skolearbeid henger sammen med flere variabler, inkludert elevenes sosioøkonomiske bakgrunn. Dersom kommunen opplever en nedgang i foreldrenes utdanningsnivå, forventes tilsvarende reduksjon i motivasjon og læringsresultater, med mindre skolen bidrar til å kompensere for dette.

Men som vi ser, i det store bildet *øker* foreldrenes høyeste fullførte utdanningsnivå. Det skulle gi – hvis alt annet er likt – bedre vilkår for elevmotivasjon. Er man mindre motivert, skulle man tro det påvirket læringsresultatene negativt. Men det er ikke tilfellet.

Elevene svarer at de er mindre motiverte, men får likevel bedre karakterer. Hvordan er det mulig?

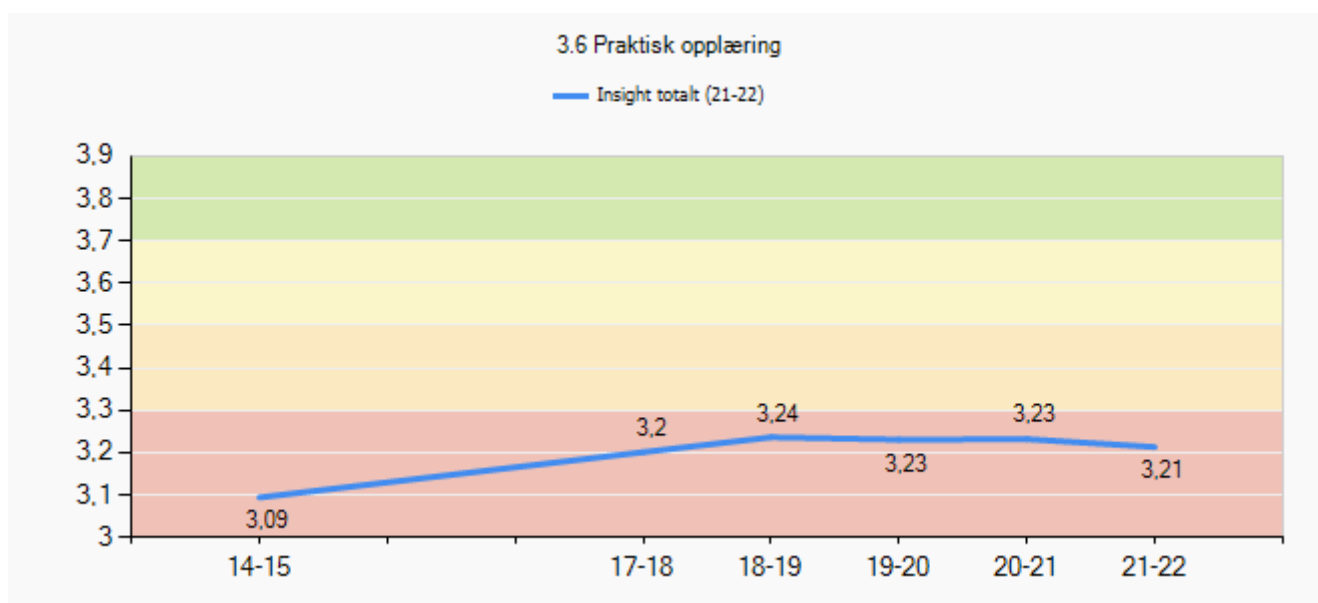
Elevenes *forventninger* om vurdering og belønning er en mulig forklaring. Norge har de siste årene fått på plass en ny og fremtidsrettet læreplan. Men mye tyder på at det er det klassiske prøve- og vurderingssystemet som fortsatt i praksis genererer elevenes forventninger om vurdering og belønning.

Det må jobbes aktivt med å bruke vurderingssystemet til å støtte oppunder læreplanens læringstenkning. Dybdeløring, forståelse og kunnskap må utgjøre sentrum i arbeidet i klasserommet (ikke overfladisk pugging motivert av heseblesende eksamens- og prøveforberedelser). Hvordan skape støtte til lokal evalueringsskultur og kvalitetsutvikling?

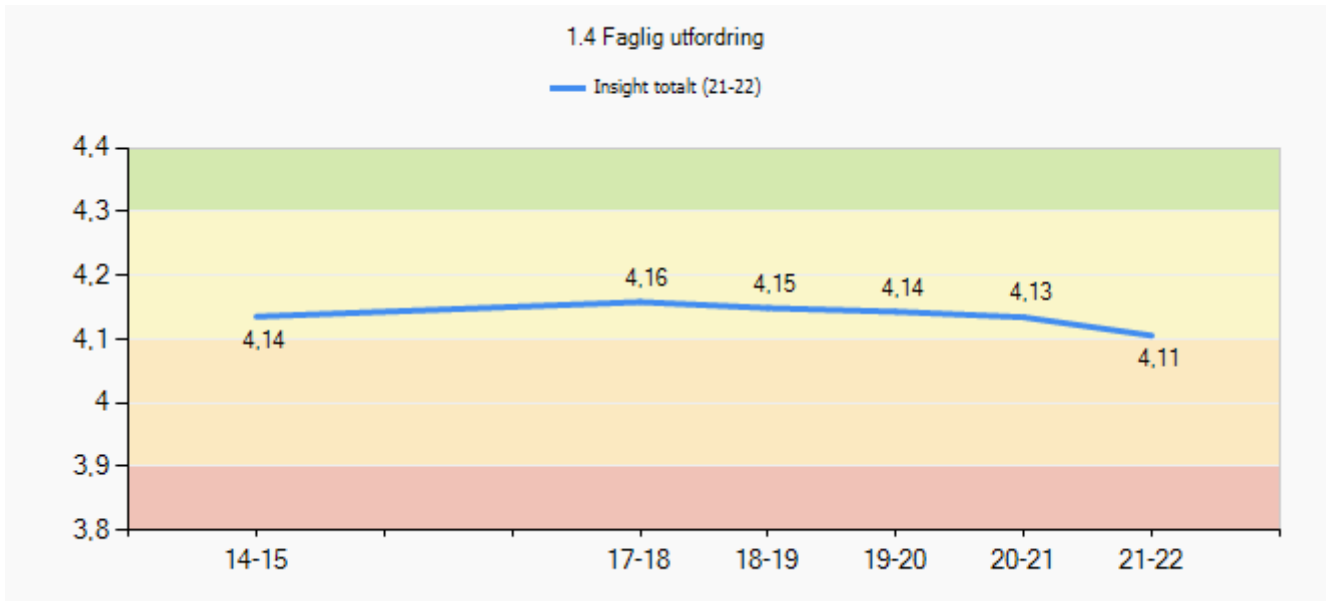
Hvis elevene virkelig er mindre indre motivert, skulle vi forvente å se dalende læringsresultater. Men som vi nettopp har sett, gjør vi ikke det. En mulighet er da at den indre motivasjonen daler, mens den ytre vedlikeholdes eller økes. Det klassiske prøve og vurderingssystemet kan kanskje være en av drivkreftene bak denne negative trenden. Men ikke alene. Vurderingssystemet har neppe endret seg så mye de siste åtte årene (dog noen peker på sammenfallet med den politiske forsterkningen av Kunnskapsløftet).

Dypere årsaker på nasjonalt nivå

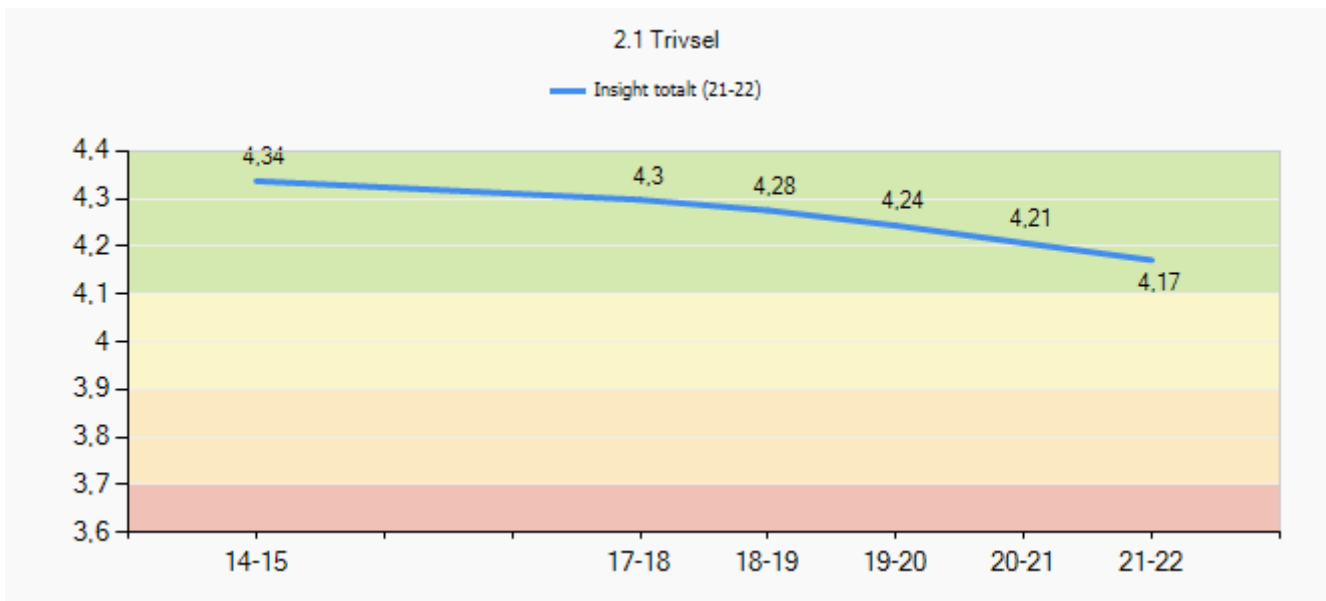
Ungdataundersøkelsen viser at elevene kjeder seg mer på skolen. De opplever den heller ikke like relevant, særlig i timer hvor de sitter stille på en stol.^[2] Dette stimulerer ikke indre motivasjon, og kan avleses i Elevundersøkelsen også.

Ungdata viser også at flere opplever press i hverdagen. Det skolerelaterte stresset er det flest rapporterer om. Flere jenter enn gutter kjenner på stress og press. Også data fra Hemil-senteret i Bergen indikerer at elever som opplever skolestress har økt formidabelt. Stress og press er ikke nødvendigvis negativt. Det kan virke skjerpene og øke motivasjonen. Det blir negativt først når det oppstår en langvarig ubalanse mellom kravene elevene setter til seg selv og de ressursene de har til å innfri forventningene. Men ifølge Elevundersøkelsen er det lite som tyder på at elevene kjeder seg og opplever press fordi den faglige utfordringen er for stor.

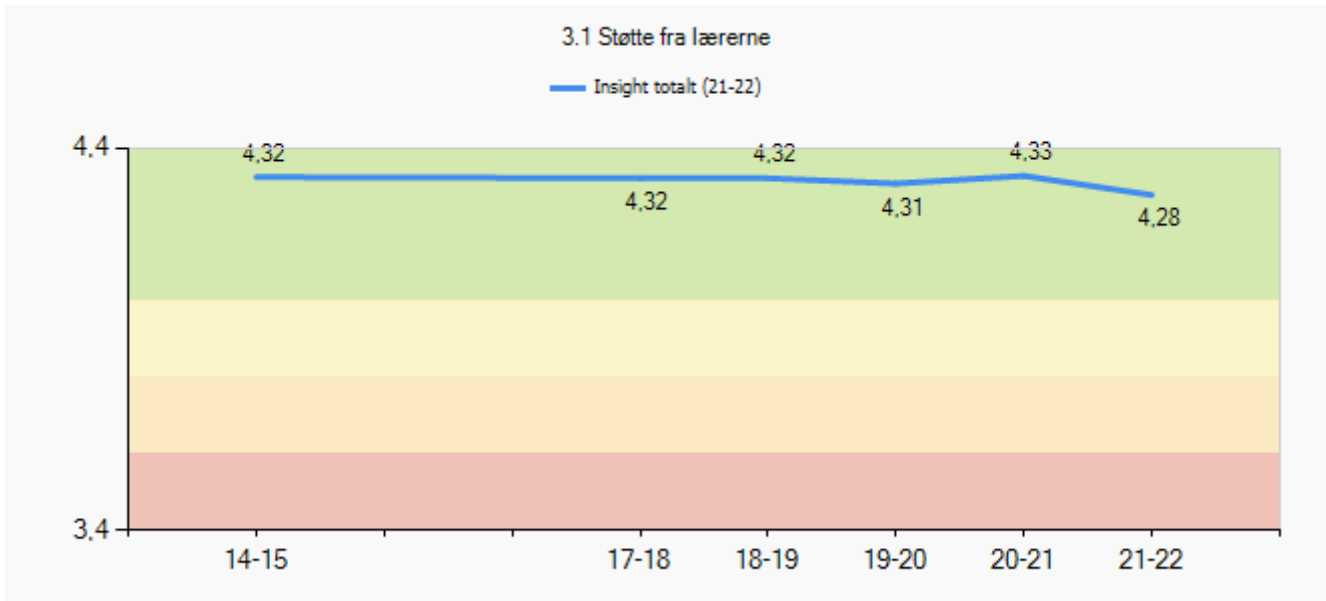

Den digitale revolusjonen har endret elevenes hverdagsliv på dramatisk vis. Før brukte de mye av fritiden sin ute i det offentlige rom. De traff hverandre spontant på løkka, bensinstasjonen og videosjappa. I dag treffes de mer via gaming og sosiale medier. Elevene er ikke nødvendigvis mindre sammen med hverandre. De er sammen på nye måter. Trivsel på skolen er i svakt fall, dog fra et høyt utgangspunkt.

Digitaliseringen av skolen har medført at skolens rolle som en sosial arena for ansikt-til-ansikt-relasjoner mellom elever, og mellom elever og voksne, har blitt viktigere. Vi må ikke glemme at skolen ikke bare er en arena for planlagt læring, men også en unik sosial møteplass for elever som befinner seg i ulike utviklingsfaser.

I forlengelsen av dette viser Ungdata at flere elever opplever at læreren ikke bryr seg om dem, i tillegg til at de ikke føler seg sett. I Elevundersøkelsen ser vi derimot at elevene svarer på måter som indikerer et jevnt over høyt nivå på støtte fra lærerne.

Og når vi ser hvilke spørsmål indeksen *Støtte fra lærerne* består av, blir det klart at dette ikke dreier seg om en rent faglig støtte.

3.1 Støtte fra lærerne

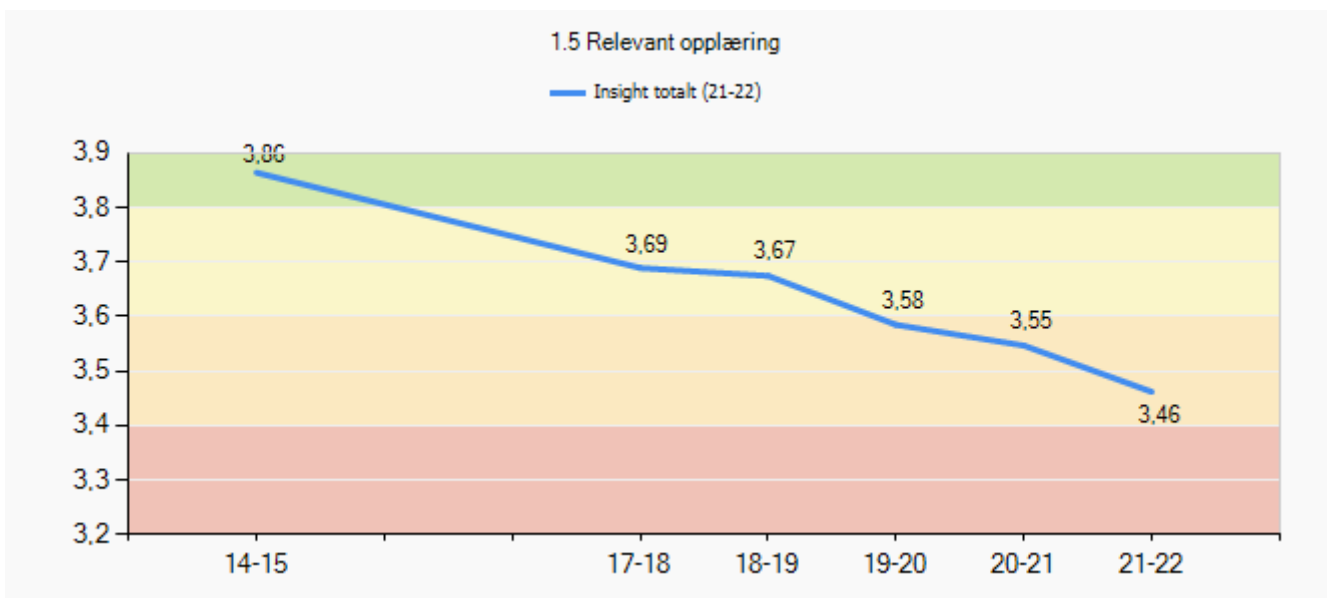
Utvalg	Nivå	Snitt	Grenseverdier
Insight totalt (21-22)	Grønn	4,28	4,0 ≤ Grønn < 5,1 3,8 ≤ Gul < 4,0 3,6 ≤ Oransje < 3,8 1,0 ≤ Rød < 3,6

	Alle	De fleste	Noen få	Bare en	Ingen	Snitt
Opplever du at lærerne dine bryr seg om deg?	39823	45557	12283	1819	1534	4,19
Opplever du at lærerne dine har tro på at du kan gjøre det bra på skolen?	49562	39173	9632	1189	1204	4,34
Opplever du at lærerne behandler deg med respekt?	48502	38407	10939	1490	1400	4,3
Når jeg har problemer med	45821	41276	10931	1284	1035	4,29

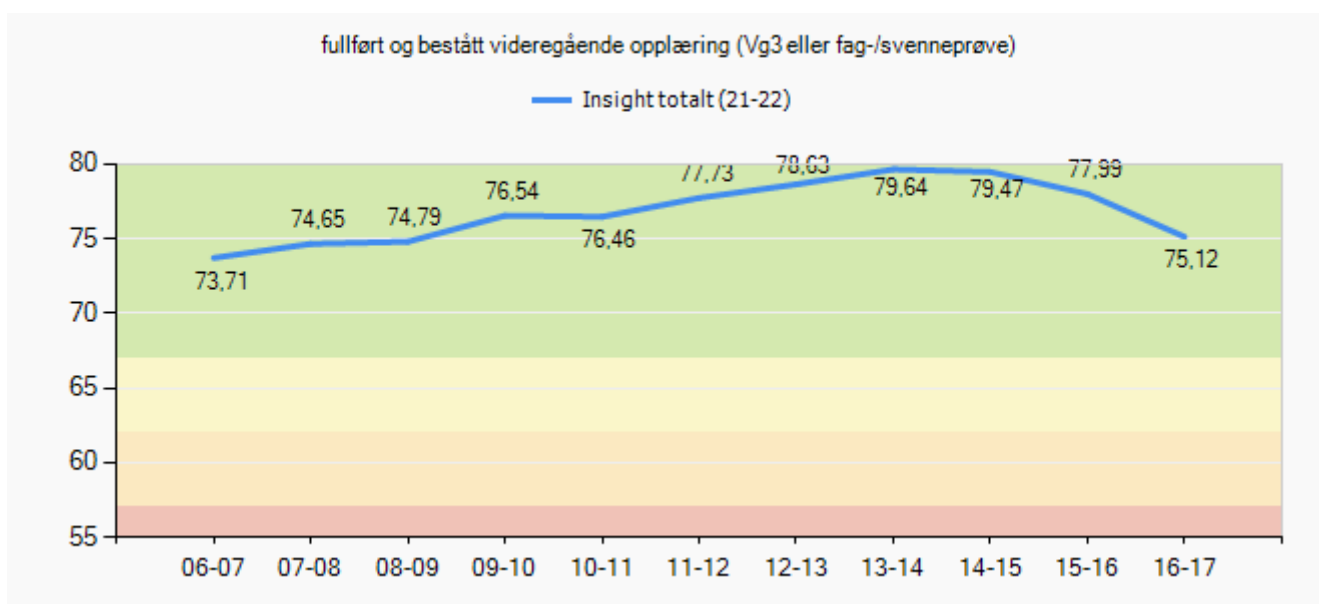
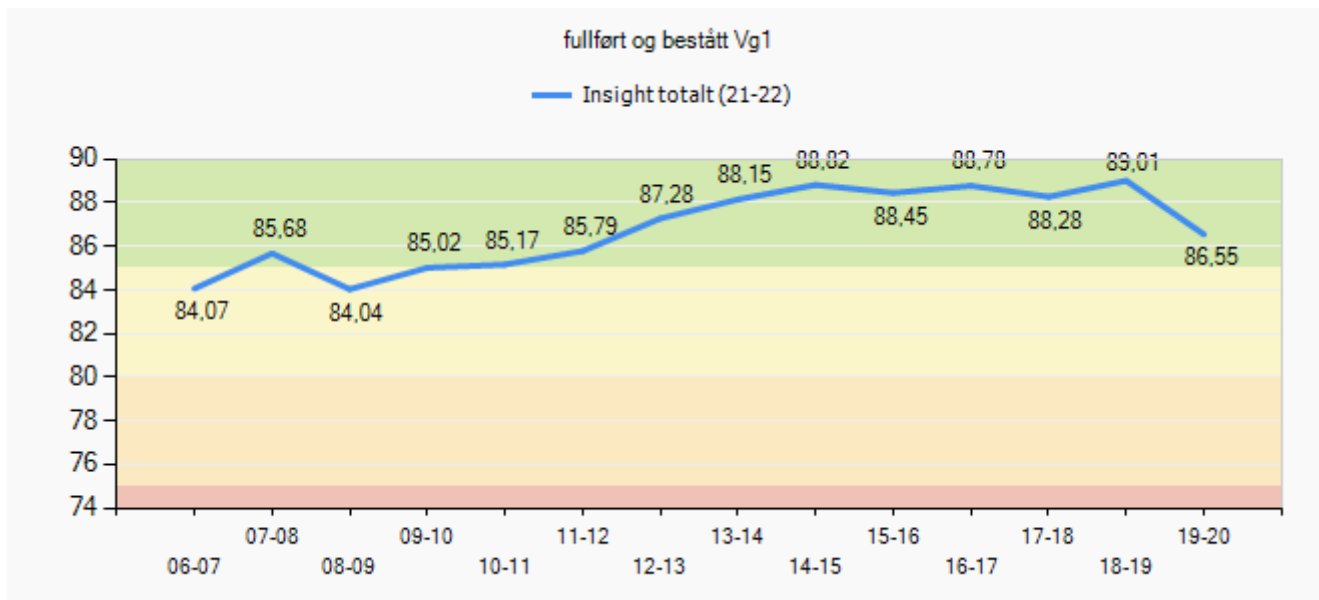
	Alle	De fleste	Noen få	Bare en	Ingen	Snitt
å forstå arbeidsoppgaver på skolen, får jeg god hjelp av lærerne						

	Helt enig	Litt enig	Verken uenig eller enig	Litt uenig	Helt uenig	Snitt
Lærerne hjelper meg slik at jeg forstår det jeg skal lære	47753	38283	10321	3400	1216	4,27
Jeg ber læreren om hjelp hvis det er noe jeg ikke får til	51867	33877	9458	4365	1603	4,29

Elevene ser mindre lyst på fremtiden, ifølge Ungdata. Det påvirker den indre motivasjonen, og vi ser et tydelig tidsskille rundt 2015. I årene før dette var elevene preget av en økende tiltro til at de vil få et godt liv. Elevenes opplevelse er en respons på noe som skjer i skolen, selv om også det som skjer utenfor skolen har påvirkning. Kunnskap går ut på dato raskere på grunn av den teknologiske utviklingen. Dette bekreftes også i Elevundersøkelsen, når elevene tar stilling til relevansen av det de lærer – med et betydningsfullt fall på hele 0,4.

Dette påvirker elevenes motivasjon og hva de får med seg av kunnskap. Dette kan påvirke de lange læringsresultatene etter hvert, og kan øke sjansen for at elevene ikke fullfører videregående skole. Dette er en risiko det er verdt å følge med på. Og som vi ser i Insight, har det lenge vært en positiv trend på gjennomføringen, men den er i ferd med å avta noe. Tiden vil vise om det fortsetter.

1) Wendelborg, C. (2019). *Mobbing og arbeidsro i skolen: Analyse av Elevundersøkelsen skoleåret 2018/19*. Wendelborg, C. (2020). *Mobbing og arbeidsro i skolen: Analyse av Elevundersøkelsen skoleåret 2019/20*. Røe, M., Buland, T., & Wendelborg, C. *DYPDYKK I 2020*.

2) Ungdata bygger på svar fra ca. 140.000 ungdommer på ungdomsskoler og videregående skoler over hele landet, og viser hvordan aldersgruppen 13–18 år opplever hverdagen sin. Årets undersøkelse er den niende i rekken.